

גליון
באר
הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

כי תשא - פרה

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת כי תשא

- א..... וראית את אחורי - סוף דבר יתגלה כי הכל היה לטובתו.....
- ד..... עונה לעמו ישראל בעת שועם - הקב"ה מאזין לתפילת כל יהודי באשר הוא.....
- ז..... ורחצו ממנו - סדר טהרה.....
- ח..... פרי המהירות חרטה - יישב דעתו ולא ימהר למלא רצונותיו.....
- י..... ועלית - התחזקות והתחדשות בלא נפילת הרוח ועצבות.....
- יב..... תרומה לה' - מצוות צדקה וחסד.....
- יד..... פרשת פרה - טהרת הפרה בזמן הזה על ידי קריאת הפרשה.....
- טו..... זאת חוקת התורה - אין טהרה כתורה.....

פרשת כי תשא - פרה

וראית את אחורי - סוף דבר יתגלה כי הכל היה לטובתו
בפרשתן (לג כג), 'וראית את אחורי לפני לא יראו'.
הנה פעמים הרבה עוברים על האדם
מאורעות ומקרים שונים ומשונים עד שאינו מוצא מנוח
לקף רגלו, מהלך הוא כשכורת ולא מיון - מרוב בלבול

וטרדות אינו יודע מה נעשה מימינו ומשמאלו, מה
יעשה האדם ויחיה - יתאזר ויתחזק באמונה כי הכל
נעשה משמים, ויאמר לנפשו חבי כמעט רגע ותמצאי
כי הכל בחשבון", סוף דבר יתגלה שהכל היה ב'טעם
עליון לטובתך הגמורה.

א. מעשה נורא הביא הגאון רבי ברוך שמעון שניאורסון זצ"ל ראש ישיבת טשעבין בהקדמה לספר 'דברי יחזקאל'
(עמו' יא-יב) מאת זקנו הגאון רבי יחזקאל שרגא פרענקיל - תאומים אבד"ק קלאסנא, מה שקיבל הגרב"ש מאמו
ומזקנתו, וכה היה מעשה, אחד מחתניו של זקנו הנ"ל היה הגאון רבי יוסף טייטלבוים זצ"ל מרא דאתרא בעיר
באונגריין (הונגריה) בשם ניעפאלאמיטץ, והיה דר בדירה ששכרה מנכרי אחד, ביום בהיר אחד הודיע לו בעל הדירה
שהחליט למכור את הבית, ועל כן הברירה בידו, לקנותה בעצמו, או לפנות את הבית כדי שיוכל הנכרי למוכרה
לכל החפץ בה, ולא ידע רבי יוסף מה לעשות, מכיוון שלא היו בידו די מעות כשיעור דמי המקח, אבל מאידך
גיסא, לא היה לו אנה ללכת, כי כל הדירות באותה עיר היו מיושבים, ונמצא, שאם אכן יצא מן הבית יוכרח לעקור
מגוריו לעיר אחרת ולהסתלק מן הרבנות, והיה הרב עם כל בני ביתו שרויים במצוקה גדולה, ובעל הבית דוחק'...
ומעת לעת חזר על דרישתו ביתר תוקף, ויגדל הצער עד מאוד.

יום אחד פרצה תגרה בין שתי נשים, ורצתה האחת לפגוע ב'חברתה', על כן אמרה לה - אפילו הרבנית בכבודה
ובעצמה סיפרה בגנותך ואמרה עלייך כך וכך, כמוכן שלא היו בדבריה אפילו שמץ של אמת... הנפגעת שנתמלאה
חרון אף ועברה על הרבנית, מיהרה לבית הרבנית ושם שפכה עליה את כל כעסה, ובדבריה ביזתה אותה כאחת
הריקות ושפכה את דמה בקול רעש גדול, לעומתה שתקה הרבנית, אבל מיהרה לחדר אחר - שם פרצה בכי מר
לגודל העלבון שהגיע אליה בחינם, שהרי היא ידעה היטב שלא היו דברים מעולם, ומתוך כך הניחה ראשה על
השולחן ונפלה עליה תרדמה.

וכתב הגרב"ש בזה"ל, והנה נראה לה אביה רבינו המחבר (בעל דברי יחזקאל) בחלום, ואמר לה אני מתבייש ממך
בתי ועל הבכי שלך, דעי כי היה עליך גזר דין קשה להעדר מן העולם, והתאמצתי להיות מליץ יושר עליך ועל
ילדיך הקטנים, ונתקבלה בקשתי והחליפו הגזר דין ביסורין שהגוי יציק לכם עם דירתכם. חזרו ואמרו בבי"ד של
מעלה כי זה לא מספיק, ויש להוסיף עגמת נפש שיש בו מעין שפיכת דמים ובא זה לידך ככפרה ואיך זה תבכי
על הכפרה הזו. ותקץ והנה חלום, לא עבר זמן קצר ובאת האשה המעליבה בבכי ובבקשת סליחה כי נתברר לה
שהיתה זו עלילה, והרבנית הצדקנית נקיה מכל עון ואשמה. עברו כמה שעות, ובא הגוי לביתם ואמר נמלכתי להשאיר
המצב כמו שהיה וכמו שגרתם עד כה תמשיכו לגור, וכה נשמו לרוחה. עכ"ל.

הרי לנו להדיא, עד כמה הצער והייסורים הם לטובתו של אדם להצילו מדין קשה רח"ל. ולדידן ייאמר, אף אם
אין אנו זוכים ל'גילוי' בחלום, לדעת דברים שהם מכבשונו של עולם, אך מכל מקום עלינו להאמין שכל הקורה
עמנו הוא בחשבון מדוקדק להביא עלינו את הטובה.

וכאותו מעשה באיש שהוצרך לנסוע מעיר לעיר בעסקי פרנסתו ואיחר את האוטובוס ונאלץ להזמין טעקסי
(מונית) שהנסיעה בה יקרה פי כמה וכמה, גם הוכרח להמתין עליו זמן רב, והיה כולו סר וזועף, אמר לו ידידו, אילו
היית שומע כי ל"ע אירעה תאונה נוראה והאוטובוס שבו רצית לנסוע נתהפך על פניו וכל נוסעיו נהרגו או נפצעו
כמה היית מודה לה' הטוב על שסיבב לך לאחר להציל נפשך, ועתה עמוד והודה על האמת, וכי בשביל הרגשתך
הטובה צריך הקב"ה להביא רעה על נוסעי האוטובוס... שמח בה' והודה לו על כל חסדיו המרובים בכל צעד ושעל
גם אם לא ראית בעיניך את הטובה הנצמחת מאותה 'רעה'...

מסופר על יהודי אחד שהיה גר בקרית צאנז (בארץ הקודש) ושמו הרה"ח ר' בערל כהן ז"ל, פעם קנה ר' בערל
כרטיס לוטו (לאטערי) ולאחר כמה ימים הודיעוהו שזכה בסכום אדיר בעושר רב, ואף שלחו לו מיד את כל מעות
זכייתו, אך כל זה טעות היה בידי עורכי ההגרלה, כי באמת הזוכה אחר היה ולא הוא, ואכן, אחר כמה ימים שבו

באר הפרשה - פרשת כי תשא - פרה

וכך ביאר הרמב"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ת"מ ד"ה וראית) בפסוק 'וראית את אחורי', וז"ל. 'הנה אנו רואים כמה דברים סיבות מסיבות שונות הנעשים בארץ אשר אנו מתמהים למה עשה השי"ת ככה', אבל לאחר רבות הזמן אנו רואים ומבינים למפרע הכל, כאשר לכל, כל הסיבות תכלית כוונתם כי כולם הכנות כדי שיעשה דבר

גדול כזה, וכאשר היה בנס פורים, בהריגת ושתי ולקוחת אסתר, וכל הסיבות שסיבבו לדבר הזה, והכל היה הכנה להצלת ישראל, אבל קודם שנעשה פתגם המלך אין אנו מבינים [היינו שבעת הצרה אין בידי בשר ודם להבין מדוע מייסרו הקב"ה], רק מאמינים בלתי ספק לא דבר ריק הוא, אלא שמאנתנו טעם הדבר כמוס ונעלם, זאת

והודיעוהו כי 'מקח טעות' היה כאן, ועליו להחזיר את כל המעות, ר' בערל החזיר את כל המעות בשלוות הנפש עצומה כאילו לא אירע דבר, בני ביתו שהתפעלו משלוותו שאלוהו מנין לך 'קור רוח' כזה, מדוע אינך מתאבל על חסרון העושר שבין רגע אבד ממך ונשארת עם ה'לחץ זה הדחק' שהיה מנת חלקך עד עתה, ענה ר' בערל, הנה ידוע מפי ספרים ומפי סופרים שאם נגזר מיתה על אדם, אזי אם עשיר הוא פעמים שיפדוהו מן השמים מ'גזר דינו' על ידי שיטלו ממנו את ממונו, ויהפוך ל'עני' החשוב כמת, ונחשב כאילו נתקיימה בו הגזירה, ובזה יימלט לחיים טובים וארוכים. אך אם נגזרה גזירה על גברא כמוני שאין לו לא רכוש ולא ממון, הרי ח"ו מחויב הגזר דין להתקיים בפועל, מה עשה הקב"ה - גמל עמדי חסד של אמת, הפך אותי ל'עשיר בן יומיו' ושב ליטול ממני את כל העשירות לאחר כמה ימים, וממילא 'אני את נפשי הצלתי', לפי זה לא די שאין לי להתעצב אל לבי, אלא עלי לערוך עתה 'סעודת הודאה' כהנה וכהנה...

ב. משלו משל, לאיש פשוט שנתנו לו להיכנס אל תוך החדר ששם יושב ה'טייס' ומנהיג את המטוס (עראפלא"ן) בתבונה, והנה חדר קטן זה על כל קירותיו ופינותיו מלא הוא בכפתורים שונים למיניהם, וכולם נעשו למטרות שונות זה לנסיעה, זה לאורה וכו', דבר דבור על אופניו בחכמה נפלאה, ויהי כאשר נכנס אדם זה התפעל מכל מה שראו עיניו, פנה לטייס והצביע על אחד הכפתורים וביקש לדעת למה הוא מיועד, ומה קורה אם לוחצים עליו, לגלג עליו הטייס ושאלו 'וכי הבנת כבר תכליתם ומטרתם של כל הכפתורים המרובים הקבועים כאן, שהנך בא לברר אודות כפתור זה דווקא...'

והנמשל מובן, מסתובב לו אדם בעולם הזה שברא הקב"ה - כולם בחכמה עשית מלאה הארץ קניינך, ובא לשאול על איזה מקרה אשר קרהו 'על מה עשה ה' ככה', והרי אין לך 'טפשות' גדולה מזו, וכי יש לו שמץ השגה והבנה בכל ה'הלוך ילך' הנעשה בהאי עלמא, ואיך ירצה להבין פרט אחד קטן מכל מערכת השמים והארץ. ובזה אמרו לרמז בפסוק (תהלים צב ז) 'איש בער לא ידע, וכסיל לא יבין את זאת'. דהנה מי שהוא איש (עיי' רש"י ר"פ שלח - כל אנשים שבמקרא לשון חשיבות) יודע אל נכון שאינו אלא בער ולא ידע - שאין בידו שכל ומדע להבין את הנהגת הבורא בעולמו, אבל הכסיל יאמר בטפשותו לא יבין את 'זאת' - כלומר על פרט אחד מבין כל מערכת שמים וארץ יראה באצבע לומר 'זאת' לא הבנתי (כאומר אבל שאר עניני העולם לבד מזאת הבנתי), והלא אין לך טיפשות גדולה מזו.

ג. דבר יקר ונחמד אמר אחד מן הגדולים שליט"א לבאר במה שנכתב בשו"ע (סי' תר"צ ס"ז) בעניין קריאת המגילה 'מנהג כל ישראל שהקורא קורא ופושטה כאגרת להראות הנס', כי כאשר עומד לפניך רק פרק אחד עדיין לא ניכר הנס, ורק בהצטרפות כל פרקי המגילה כאחד אזי רואים את הנס, ולזה הנהיגו לפשוט את המגילה, ללמדנו שאי אפשר להסתכל רק על פרט אחד בפני עצמו אלא צריך להביט בכל 'התמונה' כולה... ולא נכתבה המגילה רק לשעתה, אלא עלינו ללמוד ממנה לכל השנה כולה ולכל תהלוכות החיים.

ד. רמז נפלא נתן בה אחד ממגידי-מישרים שליט"א, כי שתי תיבות אלו 'אני מאמין' נקראים הן בישר הן בהפוך - אם תעביר את האל"ף שבראש תיבת 'אני' לסוף תיבת 'מאמין', ובא לומר שעלינו להיות 'מקשה' אחת של אמונה, הן כשהכל הולך למישרין (ביושר) הן כשהמצב הפוך ח"ו, ובכל אשר הוא פונה הוא נופל ונכשל ל"ע, גם אז יזעק 'אני מאמין'... כי הקב"ה אינו עושה מאומה לרעתו, והכל לטובתו הגמורה.

ה. בדרך זה ביארו בכתוב בפרשתן (לג יג) שביקש משה רבינו 'הודיעני נא את דרכך', אל"ה הקב"ה 'הנה מקום אתי' (שם כא), ובגמ' ביארו (ברכות ז) שביקש משה לדעת דרכיו של הקב"ה 'מפני מה יש צדיק ורע לו רשע וטוב לו', ועל כך השיבו לו 'הנה מקום אתי', פירוש מי שהוא מהלך על הארץ אינו רואה כי אם מחזה מחזה לחוד, אמנם

באר הפרשה - פרשת כי תשא - פרה

האמונה טובה גדולה היא לנו, כי מקבלים שבר על האמונה, וזה 'וראית את אחורי' - לאחר שנעשה תכלית

המהלך על כנפי רוח, ועולה ממעל לארץ על ידי עראפלאן (מטוס), הרי רואה הוא כמה וכמה מחזות כאחד. כך א"ל הקב"ה 'הנה מקום אתי', כלומר אם תעלה השמימה - וכן אם תגביה את ה'דעת' שבך להביט על הכל בהבטה שמימית אזי תראה מלמעלה עד כמה כל דבר בחשבון ארוך עם הרבה פרטים ונידונים, וכאשר תראה כמה טובה יש בכל דבר ודבר המתרחש בעולם שוב לא יהיו לך שום קושיות.

באחד ממסעותיו שכר הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע 'בעל עגלה' נכרי שיקח אותו עם כמה מתלמידיו למחוז חפצו, בעל העגלה קבע את דמי הנסיעה כשהוא מחשב שה'פמליה' תמנה שישה אנשים, אמנם למעשה היו שבעה אנשים (ואין בכך משום גזל עכו"ם, אלא היה זה רק 'טעות עכו"ם', וכלדהון), בטרם יצא לדרכו מנה בעל העגלה את מספר הנוסעים, והנה רואה הוא שבעה אנשים, תיכף ומיד הרים את קולו על ה'חוצפה' להעלות איש נוסף על מה שדברו ביניהם מתחילה, מה עשה הרה"ק שהיה כנודע 'חכימא דיהודאי', ירד מן העגלה והחל למנות את הנוסעים, כשהוא מראה לבעל עגלה שאין כאן אלא שישה... (כי הרה"ק בעצמו אינו מן ה'מנויים', שהרי בעת ה'מנין' עמד מחוץ לעגלה) נחה דעת הנכרי וחזר למקומו בראש העגלה - מחוצה לה, ואף הרה"ק עלה על העגלה, אך שוב סובב את ראשו והנה הוא רואה 'מעשה ניסים' - שוב יושבים בעגלתו שבעה אנשים ולא שישה... חזר הרה"ק וירד לארץ והראה לו 'באצבע' שיש כאן שישה ולא שבעה, ולא פקפק יותר העגלון ונסע למחוז חפצו לשלום. באותה שעה אמר הרה"ק מראפשיץ זי"ע כי לימוד גדול למד ממעשה זה, כי מה שנראה 'מלמטה' אינו כפי הנראה באמת 'מלמעלה'...

וכך הוא לכל חיי האדם והליכותיו, שכאן 'למטה' בהאי עלמא נראה כ'רעה', אך המתבונן 'מלמעלה' רואה את הטובה הגדולה והאמתית שיש בזה, ואין לו לאדם אלא להאמין בהקב"ה ובהשגחתו מהשמים ממעל על הארץ מתחת. 1. ושמעתי מחכם אחד, לרמז בנוסח התפילה, אשר בדברו מעריב מעריבים, אשר בדברו - מי שמאמין שהכל נעשה ב'דבר' ה', אפילו הקושי והחושך נעשה בדבר ה', לטובתו ולהנאתו, הרי בזה הוא מעריב - מל' עריבות ומתיקות, הוא ממתיק את כל העריבים - החושך וההסתר, ויקל מעליו משאם.

2. מדי שנה בשנה בשבת פרשה היה הרה"ק רבי חנוך העניך מאלכסנדר זי"ע מספר בשם הרה"ק ה'חוזזה' מלובלין זי"ע, נוהגים היו הכומרים הנוצרים הרשעים לערוך מידי פעם 'וויכוחים' עם היהודים ברבים, להוכיח שהצדק עם דתם עפ"ל, ועל ידי זה היו מכריחים אותם לקבל עליהם את דתם ח"ו. פעם בא כומר רשע אל אחד הכפרים, הלה קיבל רשות משרי המדינה לערוך ויכוח כזה עם היהודים, והמנצח - מאיזה צד שיהיה, מותר לו לזרוק ולהטביע את המנוצח לים.

בקרב יהודי הכפר שררו פחד ורעדה, בהיותם 'פשוטי עם', ולא היה ביניהם חכם וזקן שיוכל לנצח רשע ערום זה, בלית ברירה תפסו אומנות אבותם בידם, ושפכו תפילות לפני אדון הכל שיושיע אותם מצרתם. ויהי בהתקרב מועד הוויכוח החלו לחפש אחר יהודי שיסכים לעמוד לפני הכומר, והנה ניגש החייט שהיה יהודי פשוט מאד והציע עצמו לערוך את הויכוח, בהיותו סמוך ובטוח בה' האלוקים שבוודאי יושיעם מציפורני הרשע. כשראה הכומר את פני החייט סבר שהיהודים לועגים לו בידעו שהלה יודע אך בקושי קרוא וכתוב, לכן הציע שהחייט ישאל תחילה איזו שאלה והוא יענה לו (בהיותו בטוח שמחמת תמימותו תהא עצם שאלתו ללעג ולקלס בעיני השומעים), מיד פתח החייט ושאל את הכומר בתמימות, מה פירוש המילים 'איני יודע', השיב לו 'ניע ויעם' (איני יודע, בשפה המדוברת בפולין), או אז זעק החייט בהתרגשות שהוא ניצח את הכומר שהרי הודה מעצמו שאינו יודע לענות על שאלתו, ואף הגוים לא הבינו לשון הקודש ולכן לא הבינו את תוכן שאלתו, אלא ברגע ששמעו את הכומר שהוא מודה על האמת ועונה 'ניע ויעם' זרקוהו תיכף לים.

אנשי הכפר הודו ושבחו להקב"ה על גודל הנס שעשה עמהם בדרך פלא, ואחר כן שאלו את החייט מדוע בחר לשאול שאלה זאת לאותו רשע, השיב החייט בתמימות שראה בחומש ה'עברי-טייטש' (פירוש בשפת האידיש) וראה שעל התיבות 'איני יודע' כותב ומפרש - איך ווייס נישט (איני יודע), 'הבנתי שאם מחבר ספר ה'טייטש הקדוש' לא ידע פירושם של תיבות 'איני יודע' - איך ידע הערל הטמא הזה פירושם. ואף שהחייט הזה היה פתי וכסיל, אולם ה'חוזזה' למד מזה לימוד נפלא, שהמאמין בפשיטות ואומר על כל דבר 'איני יודע' - אינני נצרך לדעת ולהבין דרכי ה' ינצל מכל פגע.

באר הפרשה - פרשת כי תשא - פרה

הדבר, תראה ותבין למפרע מה שהיה ומה שנעשה (שהכל היה חסד)¹, אבל לפני לא יראו - קודם עשיית הדבר לא יראו ולא יבינו תכליתו, עכ"ל. אין לנו אלא להתחזק הישב² באמונה שלימה, ולבסוף³ נראה שכל מאן דעביד רחמנא לטב עביד' (ברכות ס:)².

עונה לעמו ישראל בעת שועם - הקב"ה מאזין לתפילת כל יהודי באשר הוא

בפרשתן (לב לב), 'ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת', וברש"י, 'שלא יאמרו עלי, שלא הייתי כדאי לבקש עליהם רחמים', ולכאורה קצת צריך

וזה עיקר ותכלית האמונה לדעת ש'איני יודע', וכמאמר הידוע (מובא בשם 'בחינות עולם' לרבי ידעיה הפניני, י"ג) תכלית הידיעה שלא נדע... ונתנו רמז בדבר בדברי חז"ל בהלכות הפורים 'מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע' וכו', כי עד דלא ידע ר"ת ידע, שזהו הידיעה הגדולה ביותר כשהוא מגיע להכרה עד דלא ידע - שאינו יודע...

ח. יש שביארו (כע"ז בחפץ חיים עה"ת פר' בלק) הא דאיתא בגמ' (שבת נה.) חותמו של הקב"ה אמת, שמדרך החותם שבו עצמו אי אפשר לראות כי אם אותיות הפוכות, אמנם אחר שחתמו בו על הקלף - והסירו מעליו את ה'חותם' אז יוכלו להכיר את האותיות של החותם על גבי הקלף בדרך ישרה, כיו"ב היא הנהגת הבורא, פעמים שבשעת מעשה אי אפשר לעמוד על טיבה, ואף נראה כי הכל 'להיפך', אך באמת אחר מעשה יראה האדם שכן היה ראוי להיעשות. ט. סיפר הגאון רבי רפאל דוד אויערבאך זצ"ל (אחיו של הגרש"ז) בשם אביו הגאון רבי חיים לייב זצ"ל ששמע בצעירותו משיש מופלג שזכה להיות בשלש-סעודות אצל הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זי"ע, ותיאר כי בתחילה נשא דברי אלוקים חיים מענייני הפרשה ואח"כ השמיע דברי מוסר, ובתוך הדברים דיבר בקדשו אודות דור עקבתא דמשיחא, וזכר אותו זקן שלושה דיבורים. א. שקודם ביאת המשיח היו יראי ה' בתחתית שפל המצב ואילו לעומתם רשעי עולם ישגו ויעשו חיל, וכל כך יגדל ההסתר והקושי עד שאפילו הדורות האלו תלמידי הבעש"ט הקדושים לא היו יכולים לעמוד ברוב הצרות והחשכות שתשרור בעולם. ב. והמשיל זאת ליורה מרק המתבשלת על גבי האש, שמטבע הדברים אזי הפסולת צפה מלמעלה, והקמח שנותנים בתבשיל הוא 'קופץ בראש', ואילו התבשיל עצמו נמצא למטה, עד שבסופו של דבר נוטלים את כל הזוהמא ומשליכים אותה לאשפה כדבר שאין בו צורך. וכך הטובים בעם יהיו נתונים למרמס ולמטה, אך לבסוף יזרקו את ה'פסולת' וישאר רק ה'מאכל'... ג. בדור האחרון יהא נדמה כאילו הקב"ה נוטל חבל ארוך מסוף העולם ועד סופו, וכל ישראל יאחזו בחבל, והקב"ה יענע אותו בחזקה, הטפשים יאמרו כי כנראה חפץ הקב"ה שניפול מהחבל ונעזוב אותו, ואכן ינתקו עצמם מאחיזתם בו, ואילו אותם שיש בהם דעת ושכל יבינו שאין זה אלא נסיון ויאחזו בחבל בחזקה למרות כל הטלטולים הקשים, ומי שאכן יחזיק בחבל הוא יינצל, וזהו 'חבלי משיח'.

י. דבר נפלא שמעתי לפרש בשם אחד משרידי ה'מלחמה' הגאון הרב אברהם מרדכי כץ זצ"ל (מה שאמר בעת חנוכת הבית לאחד ממוסדות התורה שסייע להקמתם) שהנה נאמר בהפטרה דשבת זו (שבת פרה) 'והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר' (יחזקאל לו כו), ויש לבאר בזה, כי מקודם נאמר (פסוק כד) 'ולקחתי אתכם מן הגוים וקבצתי אתכם מכל הארצות והבאתי אתכם אל אדמתכם', והרי שבזמן 'הגלות' הלב הוא לב אבן, ולעתיד לבוא יהא 'לב בשר'. ובא הכתוב ללמד כי בזמן הצרה והגלות אין לו לאדם להתעמק בכאב, וח"ו שיהא ליבו כ'לב בשר' המרגיש וכואב בכל הצער שעובר עליו, כי מאמינים בני מאמינים אנו שכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, אלא שקצרה דעתנו להבין מה טובה יש בדבר, על כן הדרך הישרה היא שיעשה אדם את ליבו ללב אבן, מבלי להתפעל ולהתרגש מכל מה שעובר עליו, שמא יפול ליאוש ולעצבות, ורק לאחר ה'גאולה' אז 'ונתתי לכם לב בשר' - להתעמק בכל מה שהיה בימים עברו, כי באותה שעה תוכלו להבין את כל הטובה הגנוזה ולהתרגש מכל חסדי ה' אשר היו בתוך 'שנות ראינו רעה'.

והוסיף לומר, כי תיכף לאחר המלחמה הסיח דעתו מכל מה שעבר עליו ולא שקע במחשבות אודותיהם, שאם לא כן לא היה מסוגל להתחזק ולהמשיך ב'חיים', ורק עתה שכבר עומדים בחנוכת הבית נותן לעצמו להזכיר מקצת מהתלאות שעברו עליו.

וכשם שהדברים אמורים לגבי גלות הכלל, כך גם לגבי 'גלות הפרט', כי עצתו אמונה שלא להיות שקוע ראשו ורובו בתוך הצרה, אלא ישתדל לעזוב כל אותם מחשבות מתוך האמונה כי 'חבי רגע עד יעבור זעם'.

יא. מאמר זה היה שגור בפיו של הגה"ק בעל ה'קול אריה' זי"ע אב"ד מאד (ומביא בספרו קול אריה עה"ת, בפרשתן אות ט) בשם רבו החתם סופר זצ"ל, והוסיף על זה הוספה נפלאה, דהנה איתא בגמרא (ברכות ז.) 'וראית את אחורי

ומפורשים הדברים בתנא דבי אליהו (זוטא, פרק ו) 'אמר לו הקב"ה למושה, כשאני רואה בני אדם אע"פ שאין בהם תהלה ושבח של תורה ומעשים טובים, לא במעשה ידיהן ולא במעשה אבותיהן, אלא רק בשביל שהן עומדין ומודין ומברכין ומשבחין ומרביין תחנונים לפני, אני נזקק להם וכוף להם מזונותיהם, הרי שאף אם יהא האדם בשפל המצב ובתחתית המדרגות יענו אותו מן השמים בתפילתו, כי כל כך גדולה היא התפילה שבעד עצם התפילה ימלאו כל משאלותיו לטובה - ויכפלו לו פרנסתו... וכיו"ב בשאר צרכיו".

ביאור וכי מה אכפת ליה למושה רבינו - העניו מכל האדם שמא יאמרו שלא היה ראוי וכדאי לבקש עליו רחמים, ועוד, הלא לפי ענוותנותו ושפלותו בעיני עצמו היה לו אכן לחשוב שמצד הדין אינו כדאי שיבקש עליהם רחמים. ומבאר הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (ליקוטים קמד: ד"ה ואם אין) שאדרבה לגודל ענוותנותו טען משה רבינו ואם אין - שלא לתקבל תפילתי, חוששני שמא יאמרו הבריות שמה שלא קיבל ה' תפילתי היה מאחר שאין הקב"ה שומע לתפילת הפושע והחוטא, והרי אין זה נכון כלל, כי אתה שומע תפילת כל פה - יהיה מי שיהיה", על כן דרש בהתעצמות שישמע ה' לצעקתו, ואם אין וכו'.

- אמר ר"ש חסידא מלמד שהראה הקב"ה למשה קשר של תפילין, ומבאר, שבתפילין של ראש יש בית אחד וזה מורה שהכל הוא אחדות גמור במקורו, ואח"כ מתפרדים ממנו שתי רצועות אחד לימין ואחד לשמאל, של ימין מורה על הנהגת החסד ושל שמאל מורה על הנהגת הדין, ומשם הם שבים להתאחד בתוך 'קשר של תפילין', וכביכול נעשה מב' הנהגות אחדות אחד, כלומר, שלבסוף רואים 'לאחור' ולמפרע (בקשר של תפילין שמאחורי הראש) שאף מה שהיה נראה כשתי הנהגות נפרדות מידת הרחמים ומידת הדין אליבא דאמת הכל אחד, שגם מדה"ד הוא ממקור הרחמים והחסד והיה הכל לטובה. על כן, הראה לו הקב"ה למשה דוקא את ה'קשר של תפילין' ולא הראה לו 'הרצועות', כי שם אכן נראה לעין הגשמי כשתי הנהגות נפרדות אחד של חסד ואחד של דין (הן לפני הקשר, הן לאחר הקשר כשהימין של חסד ארוך יותר והשמאל של דין אינו ארוך כ"כ) ונראה כשתי הנהגות נפרדות - פעמים מביא הקב"ה חסדים על האדם ופעמים דינים ח"ו, רק הראה לו את ה'קשר' למען ידע שבאמת יש רק הנהגה אחת משמים עלינו והיא הנהגת חסד, פעמים באתגליא ופעמים באתכסיא אבל הכל חסד גמור.

ביסוד זה מבאר שם שזהו ענין 'קריאת שמע' שאנו מכריזים ואומרים שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, 'שמע ישראל' - דע והבן כי בין אם הנהגת הקב"ה עמנו במידת החסד שהרי שם ה-ו-י-ה מורה על הנהגת חסד, בין אם אלוקינו הוא הנהגת הדין שע"ז מורה שם אלקים, באמת ה' אחד הכל הוא חסד (ולכן קוראים קריאת שמע בתפילין כמבואר בברכות יד:, כי שניהם מורים על ענין זה).

כיו"ב אומרים בשם הג"ר שמשון רפאל הירש זצ"ל בפסוק הודיעני נא את דרכך ואדעך (לג - יג), ובגמרא (ברכות ז.) ביארו שביקש משה רע"ה מהקב"ה להודיע לו דרכיו - מפני מה צדיק ורע לו רשע וטוב לו, והנה ה'כתיב' אינו אלא 'דרכך' בלשון יחיד (לא כקרי' הנקרא בניקוד סג"ל 'דְרָכְךָ' כאילו כתיב דרכיך בלשון רבים) לרמז כנ"ל, דאינו אלא נראה כשתי דרכים כשתי הנהגות נפרדות ב'דרך של חסד' ולאידך 'דרך של דין', אבל עפ"י האמת אינו כן, רק הכל הנהגה אחת - כולו חסד, וכל המצבים והנהגות כולם שווין לטובתנו הגמורה.

יב. תוספת נפלאה כתב ה'אמרי משה', מיד לאחר מכאן מה כתיב (לד ב) 'והיה נכון לבוקר', שבא הכתוב להודיע למי ששרוי במצב של 'ופני לא יראו', מהלך בחשכה ואינו 'רואה' כי היה נכון לבוקר - מצפה לך 'בוקר' והארה גדולה, כי ההסתר הוא סימן לטובה גדולה העתידה לבוא עליך...

יג. כבר הבאנו דברים נוראים ומפורשים בתנא דבי אליהו (פ"ב) בזה"ל, ולא גלגל הקב"ה והביא את המן לעולם אלא בשכרו של אגג שהיה בוכה ומתאנח בשעה שהיה חבוש בבית האסורין (כשאסרו שאול המלך) ואמר אוי לי שמא יאבד זרעי לעולם מן העולם, עכ"ל. ושמעתי שהקשה הגר"ח קנייבסקי שליט"א, שלכאורה מה מקום לבכיות ותפילות אלו, והרי מצוה מפורשת היא מן התורה למחות את זרעו של עמלק, והיה ציווי מפורש להרוג את אגג, אלא הא גופא באו חז"ל להשמיענו עד היכן כוחה של תפילה מגעת, שהגם שכך הוא רצון ה' למחות את זרעו של אגג מלך עמלק, אך קשה היא התפילה המבטלת את אשר הגזר, ואפילו אם המתפלל אינו אלא אגג בכבודו ובעצמו... יד. שמעתי מבעל המעשה, שבבחרותו למד בשיבת פוניבז' אצל הגאון ראמ"מ שך זצ"ל והיה חביב עליו ביותר, ומפעם לפעם היה נוסע לירושלים לשבות בצל רבו הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע, ושאלו הגרא"מ שך מדוע

באר הפרשה - פרשת כי תשא - פרה

בתפילה שהיא לצרכי רבים, אלא אף לצורך היחיד, אצל מרים אחותו, נעמד משה רבינו והתפלל 'קל נא רפא נא לה'.

וזהו אומרו, ואתה תצוה את בני ישראל, כל איש מבני ישראל, ידע שאף מתוך שפלות מצבו, אביו שבשמים חפץ לשמוע בקול תפילתו, ולא יאמר, דל אנכי מן המצוות, כי ואתה תצוה - צעקת הדל^{טו} תקשיב ותושיע^{טז}.

נוראות מציינו בכוחה של תפילה בפרשתן, דכתיב (לב) י' 'ועתה הניחה לי' וכו', ואמרו בגמרא (ברכות

וכך פירש הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע בהא דכתיב (כו פ) 'ואתה תצוה את בני ישראל', כי הנה תיבת תצוה נוטריקון צעקת הדל תקשיב ותושיע. ומרמוז על מה שאמרו חז"ל (כתובות עז: אבות דר"נ פ"ט מ"ב) 'כ"ד מיני מוכי שחין הן, ונפשו של משה נמוכה מכולן', כלומר, אף לגודל מדרגתו של משה הרגיש עצמו נמוך מכל אלו מוכי השחין, כי 'האיש משה עניו מאד מכל אדם אשר על פני האדמה'. מכל מקום, לא נמנע משה רבינו מלהתפלל אל ה' מחמת הרגשת שפלותו, אלא כל אימת שהוצרכו לתפילתו היה מתחזק לעמוד בתפילה אל בוראו, עד שביקש אחר הטא העגל 'ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת' (לב לב). ולא רק

הוא מרבה בנסיעותיו לירושלים, פתח הלה וחזר לפניו על מאמר ששמע באותה שב"ק (פר' כי תשא) מפ"י רבו, וכה אמר, מציינו בזוה"ח (ריש שה"ש) שלכן לא נזכר שמו של משה רבינו ע"ה בכל פרשת תצוה מפני שאמר (לב לב) 'ועתה אם תשא חטאתם, ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת', ומקשים העולם, מדוע נענש משה רבינו על כך, והלא מסר נפשו על כלל ישראל, אלא, ביאורו, דנענש על אמירתו 'ואם אין' שנראה כמסתפק אם תועיל תפילתו, על זה הספק נענש, כי המתפלל בכוונה שלימה צריך להיות מובטח שתקובל תפילתו, כשמוע הרב שך את דבריו אמר לו בהנאה 'אם כן תמשיך לנסוע, והבא משם דברי תורה כאלו כל שבוע...'

הנה אמרו בגמ' (ברכות נה.) 'כל המאריך בתפלתו ומעיין בה סוף בא לידי כאב לב וכו', ואמר רבי יצחק שלשה דברים מזכירים עונותיו של אדם וכו' ועיון תפלה' וראיתי מבארים שהכוונה כעין הנאמר על המעיין בלימודו, דהיינו שאין הלימוד ברור ומיושב כל צרכו, ומסופק הוא בהבנת הדברים על כן מעיין בהם עד שיתבהרו לו, וכך על דרך זה יתפרש עיון תפילה - שמסופק הוא האם תפילתו נשמעת ומתקבלת אם לאו, ואם כן חסר לו בכל צורת ההגשה לתפילה שצריכה להיות מתוך האמונה כי השי"ת שומע תפילת כל פה, כי אין לך תפילה החוזרת ריקם. טו. אדרבה, מעלה יתירה יש בה ב'צעקת הדל', שיודע היטב שאין יכול 'לתבוע' בזכות מצוותיו, אלא 'תחנונים ידבר רש' לבקש רחמים, ונשיאת עין למרום מעוררת רחמים רבים. וכך צריכה להיות התפילה מתוך הכנעה 'כעני בפתח', וכפי שאמר האריה"ק זי"ע שבאמירת 'ועוזר דלים' בשחרית על כל אחד להחשיב עצמו כדל וכרש ומתוך כך יעמוד בתפילת העמידה (הובא במחזיק ברכה לחיד"א, או"ח צח ב).

וכך כתב בספה"ק 'פלא יועץ' (ערך כניעה), שאירע מעשה פעם אחת, שהתפללו כת של צדיקים בכוונות נפלאות, ונגלה להם מן השמים שהתפילה שאמרו היא נפלאה, רק מפני שלא היה להם הכנעה היו מוכנים להיענש, לולא אחד שהיה לו הכנעה, ובזכותו ניצולו כולם.

טז. הגה"ק ה'בן איש חי' (עוד יוסף חי, פר' מטות) מביא מעשה באיש תם וישר שלא ידע ולא הבין מאומה בלה"ק, ובהיותו בבית הכנסת שמע כיצד החזן מאריך ומסלסל בתיבות 'אלו ואלו נשרפין בבית הדשן' (בפרק 'איזהו מקומן'), וברוב תמימותו היה בטוח כי חמשת התיבות הללו יש בהם ברכות גדולות ונפלאות ומשום כך מנעים בהם החזן בקול ערב, ברצונו לברך את הקהל בברכה שאין למעלה ממנה... ושינן תיבות אלו שיהיו רגילים היטב על לשונו, ומני אז בכל ליל שב"ק היה מברך ב'ברכת הבנים' את בניו אהוביו בכוונה גדולה כשהוא מוציא בסילודין 'אלו ואלו נשרפין בבית הדשן'... פעם אחת התארח אצלו חכם וגדול בתורה, ובשמעו תיבות אלו נזדעזע כל כולו, ואמר לבעל הבית, מדוע הינך מקלל את בניך שישרפו בבית הדשן, והבאת עליהם קללה ולא ברכה, ויהי בחלומו גילו לחכם מן השמים כי לא עשה כהוגן בכך שביטלו ממנהגו, שמאחר שהוא אמר לפי תומו אזי הקב"ה לוקח אותיות אלו ועושה מהם צירופים אחרים של ברכות, ואחר כוונת הלב הן הן הדברים [וקדמו במעשה זה בקצרה ה'אור החיים' הק' (בספרו ראשון לציון משלי ג), וכלשון קדשו כי כל אשר יכוין לבו לרצונו ית' - ה' יסיר המעקשים למישור].

ורחצו ממנו - סדר טהרה

בפרשתן (ל יח), 'ועשית כיוור נחושת', והנה בכל כלי המשכן נתנה תורה מדה ושיעור בארכם וברחבם, זולת בכיור שעשה משה שלא נתפרש מידתו, וצריך להבין 'מה נשתנה' כיוור משאר כלים, ועוד יש להקשות מדוע בכיור שעשה שלמה בבית המקדש

לאמרו, מלמד שתפסו משה להקב"ה כאדם שתופם את חבירו בבגדו, ואמר לפניו ריבוננו של עולם אין אני מניחך עד שתמחול להם'. ולכן הוצרך הבורא להפציר בו שיעזבהו כביכול, והדברים מבהילים על הרעיון עד היכן מגיע כח התפילה שהוא כתופם את הקב"ה בכבודו ובעצמו עד שימלא משאלותיו".

וכבר מצינו כעין זה בספר 'חסידים' (אות יח) וז"ל, כי בוראנו אשר הוא בוחן ליבות אינו שואל כי אם לב האדם אשר יהיה תמים עמו, ואחרי שאינו יודע לדבר כענין מעלה עליו הכתוב כאילו כיוון יפה, וכן אותם הקוראים פסוקי דזמרה בקול רם ונעים זמר ואינם יודעים הפסוקים ואומרים בטעות תפילתם וזמירותם מתקבל כריח ניחוח וגם הקב"ה שמח עליו שמחה גדולה, ואומר כמה הוא מזמר לפני לפי דעתו. עכ"ל. ומביא מעשה בכהן אחד שהיה אומר בברכת כהנים יברכך ה' וישמך, והעבירו החכם מלפני התיבה שלא ישא עוד כפיים כיון שמברך דברי ניאוך ח"ו, 'והראוהו מן השמים לאותו חכם כי אם לא יחזירנו יענש בדבר'.

ומכל זה למדנו שגם אם הצעקה גופא 'דלה' היא ביותר אך מתקבלת היא לרצון כיון שנאמרת בתמימות ומעומקא דליבא. (ופשיטא שלא באנו לומר להתפלל בשיבוש ובלא פירוש המילות, אך מכאן נשכיל לדעת עד כמה אהובה היא התפילה לפני המקום כשהיא בוקעת מכל הלב).

יז. ואגב ענין ה'תפילה' נזכיר את האמור בפרשתן 'פרשת הקטורת', ומקום אתנו לעורר אודות אמירת הקרבנות והקטורת קודם התפילה אשר סגולתה עצומה לבטל את המגיפה, ולהציל מכל פגעים רעים. וכך איתא בזהר הקדוש (וירא, מדרש הנעלם ק:): אמר רבי כרוספדאי מי שיזכיר בפיו את ענין הקרבנות בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ויכוון בהם, 'ברית כרותה' היא, שכל המלאכים המזכירים עוונות האדם אינם רשאים להרע לו, רק עליהם להיטיב לו... רבי פנחס למד 'גזירה שוה' (מהרה מהרה) כתיב הכא מהרי שלש סאין קמח, וכתיב (במדבר יז יא) אצל משה ואהרן כש'החל הנגף' - 'ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה... ושים קטורת והולך מהרה', ועי"ז 'ותעצר המגיפה', ומזה ראינו לפירוש שאמר רבי כרוספדאי שאברהם אבינו מיהר לומר פרשת הקרבנות כדי להנצל מן הדין. אמר רבי פנחס, פעם אחת הייתי מהלך בדרך, פגש בי אליהו הנביא זכור לטוב, אמרתי לו, אמור נא לי איזה דבר המועיל לבריות, אמר לי, בשמים ממעל יש מלאכים הממונים להזכיר עוונותיהם של ישראל לפני כסא הכבוד, אך בעת שמזכירים בני ישראל את הקרבנות אשר צוה ה' את משה ואומרים אותם בכוונת הלב, חייבים הממונים להזכירם לטוב, וללמד עליהם זכות.

ועוד אמר לו אליהו הנביא שבשעת מגיפה רח"ל, יוצא הכרוז מפי א-ל עליון לכל צבא השמים, שאם יתקבצו עם ה' בבתי כנסיות ובתי מדרשות ויאמרו בכוונת הלב את פרשת הקטורת תתבטל המגיפה מהם, על כן שומה עלינו להתחזק ביתר שאת וביתר עז להקפיד על אמירת הקרבנות והקטורת כדת הראוי ויושפע עלינו שפע רב ממרומים וכל מיני ישועות.

עוד בשבח קריאת ה'קטורת' מפורש בזה"ק (ח"ב ריח): שכל מי שקורא את פרשת מעשה הקטורת בכוונה, ינצל מכל דברים רעים שבעולם, ומכל פגעים והרהורים רעים, 'ולא יתזק כל ההוא יומא, דלא יכיל סטרא אחרא לשלטא עליה' (ולא יוזק כל אותו היום, שאין הסט"א יכול לשלוט עליו).

עדיין מרחשין שפתותינו מענייני הפורים העעל"ט, וכך אמרו חז"ל (מגילה טז). שכאשר המן הרשע נכנס להלביש את מרדכי בלבוש מלכות ראה אותו יושב ומלמד בהלכות קמיצה, שהיה זה בט"ז בניסן - יום הבאת העומר, ואמר להם 'אתא מלי קומצי קמחא דיכדכו ודחי עשרה אלפי ככרי כספא דידי', ורבו הפירושים מה כוחו של קומץ מנחה זו לדחות עשרת אלפים כיכר כסף, עוד הקשה הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, היאך היה מסוגל מרדכי הצדיק בשעה קשה כזו ללמוד ענייני קמיצה ועבודת המנחה בבית המקדש, אלא כי אדרבה מרדכי הצדיק רצה לבטל את הגזירה על כן למד הלכות הקרבנות, כי סגולת אמירת קרבנות מועילה להשתיק כל המקטרגים.

וראיתי מביאים עדים נאמנים ששמעו מהגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל כי אמירת פרשת הקרבנות קודם תפילת מנחה סגולתה שלא יהא נצרך לדרוש ברופאים. ומכאן ייאמר לכל אותם המשתמטים מאמירת הקרבנות בטענה ש'אין להם זמן ופנאי', כי משך זמן אמירת הקרבנות פחות הרבה מאוד מזמן ההמתנה אצל הרופאים...

באר הפרשה - פרשת כי תשא - פרה

מילה, והרי אין מוציא בה 'שיעור' איסור אלא רק מיפת דם [ובשלמא למ"ד (יומא עד.) 'חצי שיעור אסור מן התורה' נחא, שאף שאין 'חיוב' במילה אך היה מקום לאסור מן התורה מדין חצי שיעור, ומשום כך בא הכתוב לגלות שמותר למול בשבת, אבל למ"ד 'חצי שיעור מותר מן התורה' קשה מהיכי תיתי לאסור עד שצריך פסוק מיוחד להתירו]. ותירץ המהר"ם בנעט, שאף שאין מוציא דם כגרוגרת, אך מכל מקום היה צריך להיות אסור מן התורה כיון שעושה זאת לשם מצות מילה, והמצוה מחשיבה אותה מיפת דם כאילו היה בה שיעור [וחייב מדין 'אחשביה'], על כן בא הכתוב לחדש שמותר למול בשבת. והרי לנו להדיא שכל טיפה ומשהו שמקיו מדמו למען שמו באהבה חשיבות גדולה יש בה, וכאילו שפך דם 'כשיעור'...²

פרי המהירות הרטה - יישב דעתו ולא ימהר למלא רצונותיו בפרשתן (לב א), 'ורא העם כי בושש משה', וברש"י מבאר שהוא מלשון איחור, שלפי חשבונם כבר הגיע הזמן שהבטיחם משה רבינו לחזור ממרומים, ולא המתינו אפילו רגע אחד אלא מיד 'ויקהל העם

נאמר בו שיעור, ככתוב (דה"י ב' ד ב) 'ויעש את הים מוצק עשר באמה משפתו אל שפתו, ואילו הכיור שעשו במשכן לא ניתן לו מדה, וביארו חכמי המוסר, כי הכיור נעשה מן המראות הצובאות, וכמו שכתבו הראשונים (רמב"ן ואבן עזרא פרשת ויקהל) שהנשים נתנו את המראות שלהן שהיו מיוחדות לדבר עבירה והקדישו אותן לשמים [והוסיף רבינו אברהם בן הרמב"ם (בפירושו על התורה) שנטלו אבן וזרקוהו לתוך המראה ונפצו אותה לרסיסים], ומשום הכי לא נתנה בה תורה שיעור, כי כל משהו ומשהו של שבירת היצר"ח חשוב מאד לפניו, ואדרבה כמה שיוסיפו ויביאו עוד ועוד יעשו יותר נחת רוח לפניו, וכל התגברות והתגברות חשובה לאין ערוך"ט.

הובחה נפלאה מצינו לדבר, שהנה דרשו חז"ל (שבת קלב.) ממה שנאמר (ויקרא יב ג) 'וביום השמיני ימול בשר ערלתו', שאפילו בשבת מותר למול את התינוק ואע"פ שהוא חובל בבשרו, אך גזירת הכתוב להתיר מילה בשבת. והקשה המהר"ם בנעט זי"ע (מגן אבות, בתחילת הספר, בביאור ל"ט מלאכות) לשיטת הרמב"ם (פ"ח מהל' שבת ה"ז) שאין 'חובל' חייב אלא אם הוציא דם כגרוגרת, ולפי"ז צ"ב, מדוע הוצרך הכתוב להתיר

יח. בפרשתן (לב ה), 'ויקרא אהרן ויאמר חג לה' מחר', ופירש רש"י, 'בלבו היה לשמים, בטוח היה שיבוא משה ויעבדו את המקום'. ולכאורה עדיין צריך ביאור מה שאמר 'חג לה' מחר', שאף אם היה סבור שיבוא משה ויעבדו את הקב"ה, אך עדיין אינו אלא כשאר ימות השנה ומה עניין 'חג' זה [וידוע מתלמידי האריז"ל ש'מחר' זה היה י"ז בתמוז, ואם לא היו בני ישראל חוטאים אזי היה נשלם התיקון הגמור, וי"ז בתמוז היה נהפך לחג, ואעפ"י שלא כך היה מ"מ לעתיד לבוא יהיה כן, שיום הזה יהיה 'חג לה']. ושמעתי לבאר, כי הנה איתא בספ"ק שכאשר יהודי מתגבר על יצרו וזוכה את יצרו הרי אותו יום נחשב לו כיום טוב, והרי באותה שעה גבר היצר נוראות על כלל ישראל, ואילו היו עומדים בנסיון ו'שוחטים' אותו, היה באמת חג לה' לכל בני ישראל - יום טוב של התגברות על היצר...¹⁰

יט. וכבר אמר מי שאמר שרק שחיטת 'בהמה' איננה נחשבת כמעשה שחיטה עד שיחתוך רוב סימנים, אבל אצל האדם חשובה אפילו שריטה אחת קטנה שהוא עושה למען השי"ת.

וכן פירשו רבותינו בעלי התוס' (מושב זקנים' בפרשתן), וז"ל, פר"ש ללמדנו שנתקשה משה והראהו הקב"ה כמין מטבע של אש, ותימה למה נתקשה משה, וכי לא ידע שעשרים גירה השקל, וי"ל, שעל כן היה תמיה משה והיה אומר מה הוא הדבר שיכול אדם ליתן כופר נפשו, (עיי' תנחומא פר' נשא פי"א, 'אמר משה, מי יוכל ליתן כופר נפשו עור בעד עור'), ואמר לו הקב"ה בדבר מועט כזה יתנו ויהיה כופר לנפשם.

מעין הדברים פירש הרה"ק מקאברין זי"ע, כי הראה לו הקב"ה מטבע של אש, כלומר, מטבע שיש בה אשו של היצר הרע המתגבר עליו שלא יתן אפילו מטבע קטנה כזו, והנצחון על היצר היא המכפרת על נפשותיכם. כ. ובהאי עניינא, הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע היה מפליג בגודל השעה בה התינוק בוכה לאחר הברית שיש בה המתקת הדינין (וכנודע שזו עת רצון לקבלת התפילות, והיה אומר שאין צריך למהר להרגיע את הרך הנימול ולהשתיק אותו), כי בכיה זו טובה לתינוק ולכל העומדים שם. ולדידן יאמר, בשעה שאדם 'נמצא בברית מילה של עצמו'... בעת שמקיים

על אהרן... וקרה מה שקרה, כאן למדנו פרי באושים של מהירות יתירה (שלא במקום מצוה) כי הגע בעצמך - אילו היו ממתנים עוד יום אחד והיו מקיימים בעצמם 'חכי כמעט רגע עד יעבור זעם' לא היו באים לידי חטא, שהרי משה היה שב כשהלווחות בידו והכל על מקומו היה בא בשלום, אך מאחר שהיו בהולים אבדו שיקול הדעת ולא היה בידם כח לעצור בעצמם ולו

לזמן מה אזי אכן - 'פרי המהירות חרטה' כ"א, ועד היום אנו סובלים בגלל אותו החטא כ"ב.

כי עיקר כוחו של היצר שמבלבל את האדם ומבעיר בו אש זרה אשר לא ציוה ה'.. למלאות תאוותו תיכף ועכשיו, והפחו במים הוא בעזרנו, כי אם היה האדם ממתין אפילו כמה רגעים אזי היה האש מצטנן...

מצות 'ומלתם את ערלת לבבכם', אל יבהל ויסוג אחור אם ה'מילה' קשה עליו והוא 'בוכה'... כי שעה זו בה הוא מתבוסס בדמו לעשות רצון קונו היא עת רצון וממתקת כל הדינים, כי אין לך נחת רוח לפניו ית' גדולה מזו. וכבר שאל הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע מדוע אומרים רק בברית מילה 'כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים', ולא בשאר זמנים, כהכנסתו לתלמוד תורה, או בבר מצוה ש'כשם שנכנס לתורה כן יכנס לחופה ולמעשים טובים', והשיב, שהכוונה היא כשם שנכנס לברית מתוך 'שפיכת דם' כך יכנס לתורה ולמעשים טובים כשהוא 'מקריב' מעצמו...

כ"א. וז"ל הגה"ק רבי חיים ויטאל זי"ע (שערי קדושה א ו) וז"ל, שים נגד עיניך תמיד, אל תבהל ברוחך לעשות שום מעשה ולדבר שום דבור הקל עד תהיה מתון מתון במחשבתך אם תעשה או תדבר ואם תחדל, כי פרי המהירות חרטה ואין עוד תקנה להחזירה אל נדנה. עכ"ל. כאן למדנו אורחות יושר ודרך חיים - שכל הרוצה לזכות לקנין הקדושה שלא להיות עבד לרצונותיו ותאוותיו, עליו להתנהל עמהם במתינות נפלאה. כי עיקר כוחו של היצר בכך הוא ש'מרתח את הדם' עד שהאדם מאבד את יישוב דעתו וממהר למלא תאוותו מתוך חיפזון, והבהילות היא היא ההיפך הגמור של קיום מצות עשה של 'ונקדשתי' (ויקרא כב לב, ונקדשתי בתוך בני ישראל), שהרי אם היה ממתין זמן מה ושוקל בדעתו שכר עבירה כנגד הפסידה אזי בודאי לא היה הולך אחר יצרו, אלא שכל כולו אחוז בסערה ובחפזון, ועל כגון דא נאמר ביותר ש'פרי המהירות חרטה'. וללמדנו שלא למהר להשיב למחרפיו, וכן כשיש לו איזו עקיצה טובה לעקוץ בה את חברו יעצור עצמו עכ"פ מעט, וכן בבוא לפניו איזו 'הבטה' וראיה שנראה לו שמבלעדיה חיי אינם חיים... יעצור בעצמו ויראה שחיי נשואו לו לשלל.

כ"ב. בדרך זה אמרו על לשון הכתוב (איוב לו ב) 'פֶּתַר לִי זַעִיר', ופירשו רש"י והרלב"ג המתן לי מעט, ונרמז בזה כי היופי של יהודי וה'כתר' על ראשו הוא שיכול לומר 'פֶּתַר' - המתן... ועוד יתבאר שעל ידי שאומר פֶּתַר נותן הוא כתר להקב"ה. ועד"ז ייאמר גם במה שמצינו בגמ' (ברכות כז:) שאמר רבי אלעזר בן עזריה 'איזיל ואימליך באינשי ביתי', שאלך ואתייעץ עם בני הבית אם להסכים לקבלת הנשיאות, שבזה שאינו מסכים מיד הרי הוא ממליך את הקב"ה.

וכאותה תשובה שהשיב הרה"ק רבי שלומ'קה מזויעהל זי"ע לבחור שהחל נופל מטה מטה, וכל המחנכים שבירושלים הרימו את ידיהם בייאוש ממנו, אך ר"ש שלח לקרוא לו (על אף שכמה מה'חכמים' אמרו כי אינו מן הראוי שיבזז הרבי את זמנו לריק על זה הבחור - כי רבים וטובי המחנכים לא יכלו לו. אך הרבי בשלו) ואמר לו, דע לך, כי נחת רוח מרובה יש לבורא עולם מכל בר ישראל הנלחם עם יצרו יותר מנחת רוח שיש לו מהמלאכים - אף אם לבסוף נצחו היצר. והנה אמרו חז"ל (במדרשם על הפסוק בקהלת ד יג) כי היצר נקרא 'מלך זקן וכסיל', והנה את פקודת המלך שומרים לקיים על אתר, ללא שום שהיות עיכובים ומניעות, וזאת אבקשך אל תעשה את היצר למלך, אלא דחהו אפילו במעט. סוף דבר שנעשה הבחור הנ"ל לחשובי קרתא דשופריא.

אמנם כל זה הוא ב'סור מרע', אכן ב'עשה טוב' הוא להיפך הגמור, שכשבא לידי דבר מצוה לעשותו או התעוררות טובה לשפר מעשיו אזי בא היצר ואומר לו 'ממחר'... וצריך להילחם בטענה זו בכל הכח ולהתחיל מעכשיו. ובה ביארו מה דאיתא בגמ' (מגילה טו:) 'מה ראתה אסתר שזימנה את המן (למשתה עם המלך), רבי אליעזר אומר פחים טמנה לו, ולא נתבאר היכן מצינו שטמנה לו 'פחים' בסעודה, אלא הכוונה היא כי אסתר אמרה אז 'ומחר אעשה כדבר המלך', כיוון ששמע המן דברים אלו 'ומחר אעשה' הרגיש שהיא עומדת לצדו, כי מטבע לשון זה 'ומחר' שייכת להמן ולצד הסט"א, ושוב לא נזהר ממנה כי חשב שהיא 'משלו'...

וקישוטא לישראל), ומאי דהוה הוה, מכאן ואילך אפשר להם לחזור ולשוב אל ה' בלא היהיה.

כי בוודאי צריך להתחרט ולהתמרמר על אשר חטא, וכמו שרימו לה הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע בלישנא דקרא בפרשתן (לג ד) 'ויצר אותנו בחרט' - שעל ידי חרטה זוכה ליצירה מחודשת ובקטן שנוולד. וכך פירש הרה"ק מקאז'ניץ זי"ע (עבודת ישראל ד"ה וידבר) מה שנאמר בפרשתן (פסוק יא) 'ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם', וז"ל, וזה שרמו לו הקב"ה הניחה לי ויעשו תשובה והורד עדיך ויתמרמרו עד 'ויחר אפי בהם' דהיינו חרון אפי שיש לי עליהם יחר בלבכם על עצמם ויתחרטו על שעבר, 'ואכלם' לשון תאוה כמו שנאמר כלתה נפשי אל ה', דהיינו לאחר התמרמרות כזה וניקיון כפיים מחטאים באמת אחרי זה בא התשוקה

וחזור אליו יישוב הדעת, וכבר לא היה שומע לו. מעתה יבין האדם, גם כשהוא מרגיש שהוא 'מוכרח', ואם לא יספר עתה את הפעמע שטיקל לשון הרע' (לה"ר עסיסית) וכיו"ב מי יודע מה יקרה לו ח"ו, עדיף לו להמתין לכל הפחות כמה רגעים, ויאמר ליצרו, אכן אשמע בקולך אך לא עכשיו ברגע זה אלא רק בעוד כמה דקות... וכשיגיע הזמן ההוא כבר יראה שבאמת אינו מוכרח כל כך... כי כבר יעזבנו היצר ויצטנן⁷².

ועלית - התחוקות והתחדשות בלא נפילת הרוח ועצבות בפרשתן (לג ד), 'ויתאבלו ולא שתו איש עדיו עליו', איתא מהרה"ק ה'חווה מלובלין' זי"ע (תפילה למשה ריש פר' ויקהל) שעיקר חטא העגל הוא מה שהיו מתאבלים אחר החטא, ולא שמו אל לבם שעדיין יש בהם נשמה קדושה - חלק אלוך ממועל (שהיא תכשיטא

כג. ועוד בזה הוא גם לגבי עסק התורה, שהיצר הרע רוצה לבטלו מלימוד התורה, ואי אפשר לבוא לאדם להסיתו שלא ילמד כלל, שהרי פשיטא שלא ישמע לו, מה יעשה, יבוא בתחבולות ובערמה לאמר לו 'לכשתפנה תשנה', הרי הוא מעמיד לפניו כמה וכמה עיסוקים ואומר לו, ראה נא עד כמה עיסוקיך אלו דחופים ו'חשובים' ב'פיקוח נפש' ממש, אוי לך ואוי לנפשך אם ח"ו תדחה לסדרם אחר לימודיך, וכשתכלה עסקיך ותפנה אזי תשנה, ובכך גורר אותנו מעסק זה לטירדא זו עד ש'לא תיפנה', וכל כוחו של היצר בכך שמראה לו שמוכרח למהר ולהתעסק עתה באותם עניינים, ומי יודע מה יארע אם ידחה אותם לאחר זמן... והעצה היא להשיב ליצרו באותו מטבע לשון, 'לכשאשנה אפנה', כלומר עתה אשב ואלמד ולאחר שאסיים חוק לימודיך אזי אפנה להתעסק באותם עסקים. והנהוג כן ייווכח היטב שכל אותם 'הדברים הבורחים שמוכרחים לעשותם מיד' לא היו דחופים כל כך ואינם 'פיקוח נפש'... ורק היצר הרע הוא שניסה לבלבלו בכדי לגרום שיתבטל מלימודו.

כד. וכבר ידוע מה שהביא ה'חפץ חיים' בהרבה מקומות את לשונו של הגר"א זי"ע בשם המדרש 'וכל רגע ורגע שאדם חוסם פיו זוכה לאור הגנוז שאין מלאך ובריה יכולים לשער', ומדייק ה'חפץ חיים' (בהקדמה לספרו 'שמירת הלשון', וכן מרגלא בפומיה דהגה"ק ה'סטייפלער' זי"ע) שלא אמרו שרק מי שדוחה דבריו למשך חודש או שבוע ימים יזכה לכך, אלא אפילו אם מתאפק מלדבר לרגע כמימרא בלבד נמי יזכה לשכר זה.

וכן בענין האכילה, ההמתנה והמתנות תצילנו מכל רע, היה אומר הגה"צ רבי אהרן אייזנבערג אב"ד זי"טאמיר זצ"ל שהיה מחסידי קארלין (בעיה"ק ירושלים), שאינו מוותר על הישיבה בין חברים מקשיבים ב'שבת אחים' בליל שב"ק, כי ע"י 'שבת אחים' זה ניצל ממוות לחיים, וכך הוזה מעשה, באחת השבתות נסובו הדיבורים ב'שבת אחים' אודות דברי הרה"ק ה'חווה מלובלין' זי"ע (אבני זכרון, ערך אכילה) על דברי הגמרא (גיטין ע.) 'סעודה שהנאתך ממנה משוך ידך הימנה' שאין הכוונה שלא לאכול רק למשוך ידו ולאחר את האכילה. והנה, ביום השבת ב'קידושא רבה' הגישו לפני הקהל הרעב (אחר תפילת שבת ארוכה בהתלהבות בקולי קולות כמנהג קארלין) 'קוגל' רותח שהיה ריחו הטוב נודף לתוככי האף והנשמה, ומאחר שזכר את הנאמר החל מפרר את הקוגל לפירורים קטנים כדי לקרר את תאוות הלב, ומצא בו... מסמר... ואילו היה אוכלו כפי הרגילות היה ח"ו מסוכן...

כה. הרה"ק ר' שרגא פייבל מגריצא זי"ע (אבי שושלת אלכסנדר) היה לומד בישיבתו של ה'חווה דעת', פעם אחת בחזור מה'ישיבה' נסע דרך לובלין יען כי מעות הנדוניא שלו היו משולשות אצל 'שליש' בעיר לובלין ונשאר לשבות שבתו שם, ב'סעודה שלישית' הלך ר' שרגא פייבל אל ה'חווה' ואז אמר ה'חווה' את דבריו אלו בתוך 'דברי התורה' בשולחנו הטהור - כשמעו דברים אלו נתרגש מאד, ומאז דבק עצמו בלו"נ אל החווה, וקיבלו עליו כרבו מובהק (תפארת ישראל אות טז).

בדברי הגמ' (מגילה י:) 'אמר רבי לוי דבר זה מסורת בדינו מאבותינו אמוץ ואמציה אחים הו', כלומר קבלה בדינו שהאיש אשר הוא בחי' 'אמוץ', אזי מיד זוכה ל'אמציה' אותיות אמוץ י-ה, שהקב"ה מאמצו ונותן לו כח ועזר אלוקי, אך כל זה בתנאי שמתחיל מעצמו, כי 'אמוץ ואמציה' אחים נינהו, שע"י שמתחיל בבחי' אמוץ מעצמו אזי זוכה גם לבחי' אמציה.

בפרשתן (ל כג), ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור וגו'. איתא בגמ' (חולין קל"ז:) מרדכי מן התורה מנין דכתיב 'מר דרור' ומתרגמינן 'מירא דביא'. עוד איתא שם, משה מן התורה מנין 'בשגם הוא בשר' (בראשית ו ג) [ופירש רש"י בשגם בנימטריא כמו משה, וכתיב שם 'והיו ימיו מאה ועשרים שנה' וכך היו ימי

וכלות הנפש אל ה'. עכ"ל. אך 'אבל' ועצבות מאן דבר שמיה כ"י...]

אלא בכל מצב שהוא יתחזק להתחדש בעבודתו ית"ש, מתוך עומק ההכרה כי עדיין חביב הוא לפני הקב"ה² והוא חפץ בקרבתו³, ויזכור מה שביאר הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע בהא דכתיב בפרשתן (לד ז) 'ונקה לא ינקה', וז"ל, הקב"ה מנקה את האיש מישראל שבעצמו אינו יכול כבר לנקות פגמיו, אמנם לבו בוער להתקרב לעבודתו ית', אבל היצר הרע מכשילו כל פעם מחדש עד שאינו יכול לזוז ממקומו - אותו מנקה השי"ת מכל פגמיו, עכ"ל.

ובאשר האדם מתחזק ומתאמץ לעבודתו ית"ש מיד זוכה הוא לסיוע ממרומים, וכמו שרמזו זאת

כו. איתא מהרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זי"ע שההפרש וההבדל בין 'עצבות' האסורה ל'מרירות' המותרת ונצרכת אינו אלא כ'חוט השערה', ומסמיק לכך את דברי הגמ' (חולין כז.) נשחט ברובו 'כשירה' מחצה 'טריפה' - וכמה יש בין מחצה לרובו לא יותר מכחוט השערה, והיינו שכל ההפרש שבין כשר לטריפה אינו אלא חוט השערה... וסימן היכר ביניהם, כי אחר העצבות נעשה גופו כבד עליו, והולך לישן מרוב ייאוש, ואינו סובל לא את עצמו ולא אחרים, אבל המרירות אינו מניחתו לישן, כי מכיר שעדיין לא התחיל עשות מאומה - הולך וחוטף תפילה ומצוות, נוטל גמרא לידו ומיישב עצמו ללמוד (המכתב הובא בכנסת ישראל בשם הרה"ק מקארלין, ויש שייחסו אותו להרה"ק רבי העניך מאלכסנדר זי"ע).

בפי העולם שגור לחלק ביניהם, כי העצבות אומרת כבר אין לי כלום ואבד שברי, והמרירות אומרת עדיין אין לי כלום - א"כ מהיום והלאה אשתדל לקנות עוד ועוד.

כז. וכך פירש הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (ליקוט"א בסוף הספר אות מז) את הפסוק במגילת אסתר (ד ז) 'גנזי המלך ביהודים' - הקב"ה יש לו אוצר טמון בכל יהודי ויהודי.

כח. וכך איתא בריש פרשתן (ל יב) 'כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם ונתנו איש כופר נפשו לה' בפקוד אותם ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם', ולכאורה יש להקשות, אם ה'מניין' מעורר סכנה עד שצריך להביא תרומת מחצית השקל - מה צורך יש באותו מניין, ועדיף יותר שלא ימנו ולא יצטרכו לכופר נפש. אלא כי מניין זה היה לאחר חטא העגל (וכמפורש ברש"י פסוק טז), ואמר הקב"ה למשה כי תשא את ראש בני ישראל - עליך לרומם ולנשא את ראשם, שלא יהיו ב'פנים נפולות' אחר החטא... אלא ידעו את גודל חביבותם אצלי, שאני סופר אותם, וכל אחד ואחד יקר הוא בעיני, וכביכול אני 'צריך' אותם, איני מוותר על אף אחד מהם...

והנה איתא במדרש (תנחומא ד) על הפסוק 'כי תשא את ראש בני ישראל', זהו שאמר הכתוב (תהילים ג ג-ד) 'רבים אומרים לנפשי אין ישועתה לו באלוקים סלה ואתה ה' מגן בעדי כבודי ומרים ראשי', וביארו בזה (עי' אמרי חן), על פי מה שכתבו בטעם הדבר שצוה הקב"ה לספור את בני ישראל, דאיתא במדרש (ויק"ר ד ו) 'גוי אחד שאל את ר' יהושע בן קרחה, כתיב בתורתכם (כג ב) אחרי רבים להטות, אנו מרובים מכם, מפני מה אין אתם משוין עמנו בעבודה זרה', על כן ציווה הקב"ה לספור את בני ישראל, וממילא כל איש מישראל הינו 'דבר שבמנין' ושוב אינו ברוב. ובזה יתבאר דברי המדרש, 'רבים אומרים לנפשי אין ישועתה לו באלוקים סלה, אומות העולם שהם רבים אומרים לנפשי אין ישועתה לו, כי צריך להלך אחר הרוב, ומוסיף להעמיס זאת בפסוק, שהגויים טוענים שהם רבים, ואין לנו תקוה וישועה ח"ו, אבל הקב"ה 'מגן בעדי כבודי ומרים ראשי' - על ידי הנשיאות ראש במניין בני ישראל להורות בזה שאינם בטלים לעולם, וחשיבותם במקומה עומדת. ולמדנו כי אפילו אם היצר הרע מנסה להפיל את האדם ברשתו בטענה שרובו רע ח"ו או שחלק הטוב שבו 'בטל באלף'... אל ישמע לו, אלא יזכור שהוא 'דבר שבמניין' ואינו בטל לעולם...

היהודיים לאברם שיתבוסס בעצמו מדוע חטא וישקע בתוך הרע מבלתי החליץ ממנו.

תרומה לה' - מצוות צדקה וחסד

בפרשתן (ל יב), 'ונתנו איש כופר נפשו לה' בפקוד אותם, ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם', הנה, התורה הקדושה נצחית היא ולכל דור ודור הדברים אמורים - לעסוק בצדקה וחסד, ולהעניק משלו לאחרים, ולא דוקא לבית המקדש אלא לכל מקדש מעט ולשאר צרכי צדקה, להאכיל עניים ורעבים וכיוצא באלו כ"ס.

ועל כך אמרה תורה (שמות ל יב) 'ולא יהיה בהם נגף', וכמו שכתוב (משלי יב) 'צדקה תציל ממות', ואמרו (שבת קנ"ו): 'צדקה תציל ממות - ולא ממיתה משונה אלא ממיתה עצמה', ועוד כתיב (משלי כא יד) 'מתן בסתר יכפה אף', לכן כל חכם יעשה בדעת לפור מעותיו לצדקה ואז ינצל מן הפורעניות ל'.

חיי משה כלומר עתיד לבא בשגם משה מן הנולדים וכן ימיו], המן מן התורה מנין 'המן העץ' (שם ג יא), אסתר מן התורה מנין 'ואנכי הסתר אסתיר' (דברים לא יח). עב"ד הגמ'.

יש שהוכיחו מכאן, כי דרכם של בני ישראל הכשרים - שלא להביט בכל עת על עברם שאינו טוב (וולתי בומני 'חשבון הנפש' בקצבת זמן ידועה ולא יותר) שכל המקראות המורים על הצדיקים, משה מרדכי ואסתר הרי הם מדברים מענין העתיד לתקיים, וכגון, 'קח לך בשמים ראש' שהוא ציווי לעשות, וכן הפסוק של 'משה' אומר והיו ימיו מאה ועשרים שנה, על דרך זה הפסוק המורה על אסתר ואנוכי אסתר אסתיר, כי זוהי דרך הישר - להשים עיניו בלפי העתיד מתוך התחדשות והתחזקות בהשי"ת. לעומתם המן נרמז במה שנאמר 'המן העץ אשר צויתך לבלתי אכול ממנו אכלת', דהיינו במקרא שנאמר בו על העבר, שזו מחשבת המן אשר חשב על

כט. ונודע מה שכתב ה'בעל הטורים' וז"ל, ונתנו, אם תקראנו למפרע יהיה גם כן 'ונתנו', לומר לך כל מה שאדם נותן לצדקה יחזור אליו ולא יחסר לו בשביל זה כלום'.

וכך פירש הרה"ק ה'עבודת ישראל' זי"ע (ד"ה וחותני) בהא דכתיב בפרשתן (לג יט) 'וחנותי את אשר אחון', וז"ל, היינו שהבורא יתברך נותן לו מדת חנינה ורחמנות - שיתנהג האדם עצמו במדת רחמים וחסד, ועל ידי זה נותן לו מאוצר מתנת חנם שהוא אוצר גדול, וכמו שדרשו (שבת קנ"א): על הפסוק (דברים יג יח) 'ונתן לך רחמים - ועל ידי זה ורחמך', עכ"ל. ביאור דבריו שהמיטיב לרעהו אף 'לפנים משורת הדין' ינהג ה' עמו מידה כנגד מידה ויטיב לו בכפלי כפליים הרבה יותר מהמגיע לו.

ונרמז בלשון חכמים (אבות ה ה) 'עומדים צפופים ומשתחוים רווחים', שאם כל אחד עומד על שלו בקומה זקופה ואינו מוכן לוותר לזולת אזי יעמדו שניהם צפופים, כי הלוקה במדת עין רעה אינו מסתפק לעולם בחלקו, אבל כאשר 'משתחוים' וכל אחד נכנע בפני חברו אזי יזכו ממילא לרווח והצלה בכל ענייניהם (כע"ז מהרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע, הובא בבית אהרן ליקוטים דף קמ"ג).

ואין הדברים אמורים דווקא בצדקה ב'ממון' אלא כל מה שיתן איש לרעהו 'יחזור' לו, כי הקב"ה ינהג עמו במדה כנגד מידה כמו שהוא מתנהג עם אחרים. וכך כתיב בהמשך הפרשה (לג יא) 'ודבר ה' אל משה פנים אל פנים כאשר ידבר איש אל רעהו', והקשה הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע כי כיצד ניתן לדמות ולהשוות את דיבורו של הקב"ה כביכול ל'כאשר ידבר איש אל רעהו', ומהו 'הצד השווה' ביניהם... וביאר, כי משה רבינו למד את התורה בהיותו במרום כפי שורש הדברים לעומקם עם כל הסודות העצומים שבהם, שאין ביד אנוש להשיגם כלל, אבל, בשעה שחזר ולימד את בני ישראל קיים בעצמו 'וירד משה מן ההר אל העם', ש'ירד' ממדרגתו הגבוהה ולימד דעת את העם כפי הבנתם ולא כפי ההשגה הנשגבה שהיתה לו, ועל כן זכה שאף הקב"ה כביכול 'ירד' וידבר עמו 'פנים אל פנים'... וזהו שאמר הכתוב, ודבר ה' עם משה פנים אל פנים כאשר, כלומר כמו שהוא דיבר אל רעהו - אל בני ישראל.... (וכעין זה נמצא בהרחבה בבית יעקב להרה"ק מאיז'ביצא זי"ע).

ל. בספר 'חתן ישעיה' (פרשת בראשית) להגה"צ רבי ישראל אברהם לאנדא זי"ע אב"ד עדעלין (חתנו של הרה"ק רבי ישעיה מקרעסטיר זי"ע) העמיס בדרך רמז בלשון חכמים (ב"מ כג): בהני תלת מילי עבידי רבנן דמשנו במיליהו במסכת בפוריא ובאושפיזא, שר"ל בתלת מילי - שיש ג' דברים וכוחות לרבנן שעל ידם משני מילי ומבטלי גזירות, במסכת - על ידי שלומדים הם את התורה [וכבר היה מעשה, שבאו לפני החתם סופר בשעה שעמד באמצע השיעור, וגוללו

(פשוטה מלשון פתוחה) פתוחה ורחבה, אלא מקמץ ידיו מלתת נדבות לאביונים, לאידך, הרי 'פיו' (הרמוזה באות פ"א) איננה כפופה כלל אלא הוא פושטה ופותחה לפרסם בראש חוצות על 'נדיבות ידו' והמתנות שהוא נותן לעניים, בזה הוא גורם לעצמו נגף חלילה. אמנם חובת האדם לקיים גפן, והיינו, שיגמול חסד לדלים בנו"ן - נתינה פשוטה וארוכה, שיפתח לבו וידו לתת ולהעניק בהרחבה גדולה, ואילו הפ"א - פיו המדבר בשבח עצמו יהא סגור וכפוף, ולא יפרסם את מעשיו הטובים. ובוה 'לא יהיה נגף בבני ישראל' אלא גפן והיינו שפע רב וכל טוב (כמו שרמזו בר"ת של גפן, ג'עוונט פ'רנסה נ'חת).

ויזוהר לתת משלו בהרחבה ובסבר פנים יפות כי אינו מיטיב בזה אלא לעצמו לא. ורמזו ליה הרה"ק ה'בן איש חי' זי"ע (דרשות בפרשתן) בתיבת נגף, כי אותיות תיבה זו שוות לתיבת גפן. אך שני חילוקים יש ביניהם, כי בגפן האות פ"א כפופה והנו"ן פשוטה, ולאידך, בגפן הנו"ן כפופה והפ"א פשוטה (כלישנא דגמ' שבת קד.). והרמז בזה, כי כבר אמרו חז"ל (שם) לרמז בסדר האותיות 'גימ"ל דל"ת - גמול דלים', כי האות גימ"ל מורה למדת גמילות חסדים, שגמול ונותן לחם לדלים ורעבים, והאות נו"ן מרמזת על ענין הנתינה, אמור מעתה, הנותן כדוגמת תיבת 'נגף ח"ו' - שהנו"ן כלומר הנתינה היא כפופה ולא פשט ידו לתת ביד

לפניו צרתם הגדולה שמושל העיר מציק ומתאנה להם עד מאוד, ובקשו מהחתם סופר שיתפלל להעבירו מן העולם, ובאבוד רשעים רינה, אמר להם החת"ס בלשון תמיה, להתפלל... (כלומר, וכי נצרך אני להתפלל על כך) והרי בדיבור המתחיל אחד של תוס' ניתן לבערו ולכלותו ברגע אחד, אך כבר נאמר (משלי יז כו) גם ענוש לצדיק לא טוב (וכדאיאת בברכות ז.). בפורי' - דהיינו מטה, פירוש שנותנים לעניים מקום נוח לישון ולנוח [ואחרים פירשו, שזה יום הפורים שכל הפושט יד נותנים לו, ויש ביד הצדיקים לפעול ישועות גדולות ונשגבות], ובאושפיזא - על ידי הכנסת אורחים, שעל ידי שאדם גומל חסד עם הזולת ומרחם על הבריות הרי 'מרחמים עליו מן השמים', ובידו לבטל כל גזירות קשות. ולא דווקא ב'הכנסת אורחים' אלא בכל הטבה שבין איש לרעהו אופן שמיטיב לשני, אם בצדקה בממונו, ואם בחסד בגופו, או בחסד שבפיו על ידי שמאיר לו פנים ומחייה אותו במילין טבין.

וכן איתא במדרש (תנחומא ריש כי תבוא) על הפסוק (דברים כו טו) שאומרים מביאי מעשרות 'השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך', שבאותו זמן שעושה צדקה פיו פתוח בתפילה, וז"ל הרה"ק ה'חידושי הרי"ם זי"ע (כי תבוא, ליקוטי הרי"ם) **ופלא הוא, בשר ודם יש לו כח כזה, והוא על ידי מצוה (של צדקה), וראו שאדם נותן מעשר בעד ששה גדולים יש לו כח להתפלל על כל ישראל - השקיפה ממעון קדשך וכו' וברך את עמך.**

לא. מעשה נפלא התרחש בשבוע שעבר עלינו לטובה, בעש"ק פר' תרומה ז' אדר נפטרה בעיה"ק ירושלים אשה גדולה וחשובה ע"ה, והנה בנה ר' שמעון שליט"א עמד סמוך למיטתה כבר כל הלילה ועד לשעה 11 בה השיבה את נשמתה ליוצרה, ואילו ב"ב (של ר' שמעון) הלכה להיות בבית חמיה להכין את הבית לכבוד שב"ק. תיכף לאחר יציאת נשמה הזדרזו בסידור הלוויה והקבורה וסעודת ההבראה, וחזר ר' שמעון עם ב"ב אל ביתם כשעה לפני כניסת השבת בידיעה שעליהם להתחיל 'להעמיד' שבת... והנה בכניסתם אל הבית אורו עיניהם לראות בית נקי ומצוחצח, וכל מאכלי השבת עומדים ומוכנים להניחם על הכירה הגרופה והקטומה (פלטה), ואף לא חסרו מיני מאפה משובחים... לא הגיעו 'מלאכים' להכין להם את ה'שבת', אלא אחות האשה ובעלה כששמעו על ה'פטירה' הבינו שגיסם לא יספיק להתכונן לשבת ולקחו את כל התבשילים, בשר ודגים וכל מטעמים, שהכינו ושלחו אותם לבית האבל, והעיקר, שבנם הבחור החשוב הי"ו (שכבר הגיע מזה זמן רב לפרק 'האיש מקדש') נכנס לבית בזמן שהם היו עסוקים בהלווייה ובהקבורה, טרח להכין את הבית כדבעי, והוסיף להביא גם מיני מאפה לבל יחסר המזג מלענג את השבת. התרגשה בעלת הבית עד עמקי נשמתה והעריפה ברכות על ראשו, ולא נרגעה עד שאמרה לו, אתה הבאת לנו 'מזונות' לשבת, בשכר זה אכין לך 'מזונות' לווארט שלך שיתקיים בתוך שבוע...

למותר לציין שלא עמד אז שום הצעת שידוך על הפרק... אלא היתה הצעה נושנה שכבר הציעו לפני כשנה אך הצד השני מיאן בדבר (מחמת סיבה כלשהי), לא עברה מחצית השעה ולפתע התקשר אבי המדוברת לשדכן ואמר לו שבירר היום שוב לעומק בשבע בדיקות חקירות ודרישות ונדע לו כי אותה סיבת העיכוב 'לא היה ולא נברא', וברצונו 'להתקדם', ואכן ביום שלישי פר' תצוה י"א אדר נגמר הדבר בכי טוב ובמזל טוב... והראו מן השמים מה גדול כוחה של גמילות חסדים לעורר רחמי שמים על האיש המיטיב לאחרים.

באר הפרשה - פרשת כי תשא - פרה

פרשת פרה - טהרת הפרה בזמן הזה על ידי קריאת הפרשה בשבת זו קוראים בתורה בפרשת חקת סדר טהרת פרה אדומה, והקריאה מעוררת את הטהרה, כדאיתא (ירושלמי מגילה פ"ג ה"ה, הובא ברש"י במסכת מגילה כ"ט). בדין הוא שתקדום פרשת החודש לפרשת פרה, שהרי ב'אחד' בניסן הוקם המשכן ו'שני' לו נשרפה הפרה, ומפני מה הקדימוה שהיא מהרתן של ישראל' (ומה שאמרו ש'היא' מהרתן של ישראל נראה דקאי על עצם הקריאה - ולא רק על קיום המצווה בפועל) ל"ב.

איתא ב'עבודת ישראל' זי"ע (פרשת פרה ד"ה והנה בשבת פרשת פרה) 'ופירוש הענין, דבזמן שאין בית המקדש קיים, דבר שפתינו לרצון לפני אדון כל, כאילו קיימנו והקרבתנו הקרבנות, וגם הפרה בהזאת שלישי ושביעי, ועל ידי קריאתה על כל פנים נטהר טהרה

ל"ב. דבר עמוק למדנו מדבריהם שאמרו כי מצד הדין היה צריך להקדים 'פרשת החודש', ואעפ"כ הקדימו חז"ל את קריאת 'פרשת פרה' תחילה, ומכאן למדנו שאכן זה ה'סדר' אצל בני ישראל, תחילה וראש יטהר עצמו ורק לאחר מ"כ יגש לשאר העניינים. זאת ועוד, כי פעמים מרגיש האדם בעצמו שאינו בשעת הכושר להתעסק ב'סדר טהרות'... אלא אומר, קודם אהיה 'מסודר' בשאר עניינים, בתורה ובעבודה וכי"ב, ורק אז אוכל לגשת לטהר עצמי, ובאו חז"ל להוציא מחשבת טעות זו ולהודיענו כי ראשית חכמה היא הטהרה... וזהו ה'סדר' הנכון...
ל"ג. כ"ק האדמו"ר ה'נתיבות שלום' זי"ע (שמות ע"מ שיא) כתב בכוונת דברי העבודת ישראל, שהנה נאמר 'וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר, זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר', ולכאורה קשה מדוע כפל הכתוב תיבת לאמר ב' פעמים, אלא לרמז על הזמן בו תהא אמירה בעלמא.

לד. והזמן גרמא לכך, דהא איתא ב'חסד לאברהם' (עין הקורא מעין השני נהר נז והובא ב'ערבי נחל' פרשת שמיני) שבשלושים הימים שבין פורים לפסח מוציא הקב"ה את ישראל מדי יום ביומו חלק אחד משלושים מתוך מ"ט שערי טומאה, ומעלה אותם מדרגה לדרגה, כמו שהוציאנו מטומאת מצרים בימים ההם עי"ש.

וכבר אמר הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע, דהנה איתא בזוה"ק (ח"ב קפ"ג): דמצה מיכלא דאסוותא [-מאכל רפואה] היא, וכשם שהחולה במחלת הגוף צריך לצום במשך כמה שעות בטרם ינתחו אותו הרופאים כדי לרפאותו, כמו כן לקראת חג הפסח בו אנו עומדים לקבל תרופה ורפואה ל'חולי הנפש' והוא באכילת המצה, עלינו לצום ולהתענות - להיטהר ולהתרחק מתאוות רעות כדי שתוכל הרפואה להשפיע עלינו רפואה שלימה.

על פי הדברים האלה אפשר לבאר את דברי הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (חודש אדר ד י) המיישב קושיית הפוסקים (טור או"ח תלב) מדוע אין מברכין ברכת 'שהחיינו' על בדיקת חמץ - דאכן, מברכין שהחיינו בהתחלת זמן ביעור, והיינו ביום הפורים, והבן. ופירוש הדברים, כי אי אפשר לגשת אל הקודש כי אם שיטהר עצמו תחילה, ובהכנה כראוי, ולכן צריך להקדים בעבודת ה' כבר בפורים, וכך אמרו (פסחים ו. ועי' בביה"ל ריש סימן תכט) 'שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח שלשים יום' ופורים הוא שלושים יום לפני פסח [וכך נהגו הרבה צדיקים, ללמוד הלכות פסח ביום הפורים].

ואגב אורחא, כתב הרה"ק ה'אהבת שלום' זי"ע (לר"ח אדר) וז"ל, וזהו שאמרו ז"ל (ביצה טו:) 'הרוצה שיצליח נכסיו', פירוש הי"ד ימים אחרונים של חדשי השנה שאזי הלבנה הוא מכוסה, וזהו נכסיו היינו בחי' נכסה שהלבנה הוא מכוסה, אזי 'טע אדר', פירוש שישמור הימים האלו בחודש אדר, היינו הי"ד ימים אחרונים שבסוף חודש אדר, ועי"ז יקח ההמתקה והכנה לכל ימות השנה. עכ"ל.

לה. ודרך הטהרה היא כמו שפירש הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע בנוסח היוצרות לפרשת פרה 'מי יתן טהור מטמא לא אחד' (ומקורו מאיוב יד ד), במשל לשיכור שקיבל על עצמו להפסיק מלשתות יין ושאר דברים המשכרים, ויהי ביום הראשון התעוררה בו תאוה עזה לחזור להרגלו ולשתות מידי דמשכר, אך הוא התאמץ בכל כוחו ולא שתה,

לה. ודרך הטהרה היא כמו שפירש הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע בנוסח היוצרות לפרשת פרה 'מי יתן טהור מטמא לא אחד' (ומקורו מאיוב יד ד), במשל לשיכור שקיבל על עצמו להפסיק מלשתות יין ושאר דברים המשכרים, ויהי ביום הראשון התעוררה בו תאוה עזה לחזור להרגלו ולשתות מידי דמשכר, אך הוא התאמץ בכל כוחו ולא שתה,

רק טהרה מעוונות, ככתוב שם (יחזקאל לו כה-כו) 'וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם, ומכל גלוליכם אטהר אתכם, ונתתי לכם לב חדש ורוח חדש אתן בקרבכם, והסירותי את לב האבן מבשרכם, ונתתי לכם לב בשר', אלא מכאן מוכח שעיקר טהרת פרה אדומה היא הנקיות והזיכוכ מן העוונות, וכל זריקת מי החטאת על טמא מת בוונתה על 'חטא עין הרעת' שהביא וגרם את הטומאה לאדם הראשון, שהרי על ידי חטא זה נגזרה מיתה לעולם, נמצא שבשבת זו אפשר לתקן את שורש כל החטאים.

ובלשונו של הרה"ק רבי צדוק (פרי צדיק פרה א) קריאת פרשת פרה מועיל לטהר הלב כסיל משמאלו מטומאת היצר הרע^{לח}.

זאת חוקת התורה - אין טהרה כתורה

איתא ב'רוקח' (פר' חוקת) על הפסוק 'זאת חוקת התורה', הוקשה חוקת התורה לפרה אדומה, מה פרה אדומה מטהרת אף התורה מטהרת לומדיה לשמה^{לט}.

וכך מפרש ה'ערוך השלחן' (סימן תרפה ס"ז) שבפרשת פרה אדומה כתיב ב' פעמים 'לחוקת עולם', (בפסוק י, ובפסוק כא), והיינו, ד'לחוקת עולם' אחד קאי על דורות הראשונים מיד אחר חורבן הבית - שגם אחר החורבן יהא בידם להיטהר על ידי אפר הפרה כדאיתא 'חבריא מדבן בגלילא' (נדה ו:); שעשו פרה אדומה בכל הלכותיה ודקדוקיה ונטהרו על ידה בפועל ממש, ועוד נאמר בשנית 'לחוקת עולם' לומר שגם בדורנו אנו יש בידינו לטהר ב'אפר פרה' על ידי קריאת פרשה פרה, ומכאן שקריאתה בזמן הזה דאורייתא היא, ובעת קריאתה היא הטהרה^{לז}.

ואכן, עיקר קריאת פרשת פרה קאי על טהרת הלב מן העוונות^{לז}, וראיה לדבר הביא הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע ב'פרי צדיק' (פרשת פרה אות ז) כי אחר כל קריאה 'מפטירין בנביא' באותו ענין שקראו בתורה, ולפי זה היה לנו להפטיר בפרשת פרה בענין טהרה מטומאת מת שבה מדברת הפרשה, ובאמת המתבונן יראה כי טהרה מטומאת מת לא כתיב שם

ואף שכמה פעמים כבר עמד ללכת אל בית המרזח התחזק ברוחו ולא נגרר אחרי תאוותיו, באותה שעה אמר לעצמו, 'הרי התגברתי ועמדתי בגבורה עצומה נגד היצה"ר, אם כן מגיע לי עכשיו לשתות מעט יי"ש...' ובזאת הלך לשתות ונמשך אחריו עד שהשתכר כבראשונה. והיינו שחזר להרגלו הרע כי לא היתה ה'קבלה' אצלו כחומה בצורה, אך מי יתן טהור מטמא, כיצד יתהפך לטהור, על ידי 'לא אחד', פירוש שיאמר 'לא' אחד בכל התוקף... בלא פשרות, אלא יסרב תמיד לשמוע לקול היצר הרע, ואיסורי התורה יהיו אצלו כחומה בצורה, ולא יעבור עליהם בשום פנים ואופן. לו. ידוע מה שהביא הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקוטי הרי"ם ריש פרשת תצא) בשם הרה"ק רבי שמחה בונים מפשיסחא זי"ע שהתורה נדרשת בדרך פרד"ס (פ"ש רמז ד"רש ס'וד), והנה, בזמנים הקודמים כשהיה שייך ענין המלחמות עם אומות העולם - בפועל, אזי היה הפשט בכתוב (דברים כא י) כי תצא למלחמה על אויביך ושבית שבי... - מלחמת הרשות, ורק הרמז היה על מלחמת היצר. אך בימינו אנו שאין לנו מלחמות כפשוטן אזי הפשט הפשוט 'כי תצא למלחמה' על מלחמת היצר הצורר המבקש להאבידנו, ועלינו להילחם עמו בחירוף נפש, להביסו ולהפילו.

הוסיף על דבריו הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (שנת תרס"ח) שכיו"ב הוא לענין 'פרשת פרה', בזמן שהיה לנו אפר פרה היה הפירוש הפשוט על טהרה מטומאת מת, והרמז היה על טהרת היצר, אבל כהיום הזה שאין לנו אפר פרה הרי הפירוש הפשוט הוא על טהרת היצר.

לז. וכך אמר הרה"ק ה'נחל יצחק' מזוטשקא זי"ע כי פרה אדומה 'תמימה' מורה על מי שהוא מלא בחטאים מכף רגל ועד ראש, שהרי 'אדום' מרמז על החטא כדכתיב (ישעיה א יח) 'אם יהיו חטאיכם כשנים', ובאה התורה ללמדנו שגם ה'אדום' בתכלית, זוגמת הפרה שהיא אדומה תמימה, אף הוא יכול לבוא לידי טהרה, וכהמשך דברי הכתוב (שם) 'כשלג ילבינו'.

לח. איתא ב'דרשות חתם סופר' (דרשות לג: ד"ה שלהי יומא) שטהרת הפרה קאי על טומאת וחלאת העוונות, ומשום כן אמרה תורה להיטהר ב'אפר פרה', לרמז לאדם שישוב בתשובה אל ה', על ידי שיהיה בעיני עצמו כעפר ואפר, כי על ידי תשובה מתוך הכנעה ושפלות הרוח זוכים לטהרה. ואף גם זאת שישפוך דמעות מתוך שברון לב, ודמעות אלו ייחשבו לו כהזאת מי חטאת, המורם מכל אמור, שטהרת הפרה נוהגת לעולם - אף אחר חורבן ביהמ"ק. לט. כתב הרה"ק ה'מאור ושמשי' זי"ע וז"ל. איתא במדרש רבה (במדב"ר יט ו) אמר רבי יוסי ברבי חנינא רמז שכל הפרות בטילות ושולך קיימת. וזה היה בזמן המקדש, אבל עתה בעוונותינו הרבים שחרב בית המקדש אין לנו

באר הפרשה - פרשת כי תשא - פרה

יום השב"ק שהוא מטהר את בני ישראל (עיי' של"ה פר' חוקת דרך חיים תוכחת מוסר כע"ז).

ובדברי האוה"ח הק' בספרו 'ראשון לציון' (משלי ב א) עפ"י הידוע ששלושה מיני טהרה הם - טבילה הגעלה וליבון באש, ו'ליבון' גדול מכולם, כמו בן הפוגם בנפשו ח"ו צריך לזככה ולנקותה, ויש כמה דרכים לכך, כגון על ידי יסורים ועוד אופנים שונים, אך אין טהרה ביגיעת התורה שהיא דומה בליבון באש, דכתיב (ירמיה כג כט) 'הלוא בה דברי באש' השורפת ומכלה את כל הרע שבו, ומזככת את הנשמה בכל מיני טהרה^מ.

יה"ר, 'כי תשא את ראש בני ישראל', ישא גם היום את את ראשינו^מ ויגביה קרנינו למעלה למעלה, ויושיענו בקרוב למען שמו, בב"א.

ובשל"ה כתב (פר' חוקת תושב"כ ד"ח תוכחת מוסר ד"ה נוגע במת) וז"ל אף בזמן שאין אפר פרה, יוכל אדם לטהר את עצמו כשדבק בהתמדת התורה, ולומד ומלמד על מנת לשמור ולעשות ולקיים.

מדיני טהרת הפרה (במדבר יט יב) 'הוא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי יטהר', ובדרך רמז פירש ב'באר מים חיים' (פרשת חקת) ד'שלישי' מרמז על עסק התורה, וכמו שאמרו (שבת פח.) 'ברוך רחמנא דיהב אוריגן תליתאי (תורה נביאים וכתובים) לעם תליתאי (כהנים ליום וישראלים) על ידי תליתאי (משה רבינו שהיה שלישי לאביו ואמו) ביום תליתאי (לפרישה) בירחא תליתאי' (זה הודש סיון), ובא הכתוב לומר 'הוא יתחטא ביום השלישי' שאפשר לאדם להיטהר ע"י דברי התורה הקדושה - שהמאור שבה יחזירנו למוטב, וביום השביעי קאי על

טהרה, אלא כשאנו לומדים ועוסקים בתורת פרה ובמצוותיה על ידי זה אנו נטהרין. וזה פירוש הפסוק זאת חוקת, דהיינו מצות פרה שהיא חוקה והיא כדי לטהר. התורה אשר ציוה ה' לאמר - רצ"ל שתאמרו ותעסקו בתורת ה', הוא גם כן מטהר. וזה שקאמר המדרש הנ"ל ויקחו אליך רמז שכל הפרות בטילות ושלך קיימת, רצ"ל שאפילו בזמן הזה שאין לנו פרה - שלך קיימת, פירוש שלך היינו התורה שנקראת על שמך כמו שאמר הכתוב (מלאכי ג כב) 'תורת משה עבדי', וע"י תורתך שיתעסקו יוטהרו, עכ"ל.

מ. ובפרט בלימוד גמרא שהיא מסלקת ומכרתת כל הקליפות רעים של הסטרא אחרא, וכמו שאמר הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע, דגמרא היא מלשון 'גומרי' דהיינו גחלים (ראה רש"י שבת קלד. ד"ה ליתתו), מפני שהיא מבערת ושורפת כל הטומאה ולאידך גיסא מבעירה את לב האדם לעבודת השי"ת.

ובספר ישמח ישראל (פר' תצא ה) כתב שדיבוריו האחרונים של הרה"ק רבי יצחק מווארקא זי"ע טרם הסתלקותו מהעולם הזה - הטהרה הגדולה ביותר היא לימוד התורה.

פעם ישב הרה"ק רבי שמואל מקאמינקא זי"ע ודרש בפני תלמידיו במעלת לימוד 'בלאט גמרא' (דף גמרא), ובתוך דבריו אמר בלשון נופל על לשון, שהלומד בלאט גמרא זוכה לצאת מכל ה'בלאטע' (רפש וטיט), כי כל הטומאה נבדלת ומסתלקת ממנו, ויהי כשמוע כן אחד מן התלמידים מיהר ורץ תיכף אל החדר הסמוך וחיפש גמרא לעסוק בה בתורה, אך לצערו לא מצא גמרא כי אם ספר משניות, מיד נטלו ולמד בו פרק אחד, ויהי כאשר חזר לפני הרה"ק מקאמינקא הרגיש במעשיו, ואמר לו 'לימוד משניות דבר גדול הוא, אך אינה דומה ושוה למעלת לימוד דף גמרא...'. וכך פירש בספר 'שארית מנחם' להרה"ק רבי מנחם מנדל מוישווא זי"ע (פר' חוקת ד"ה או יאמר דהנה), בלשון הכתוב (איוב יד ד) 'מי יתן טהור מטמא לא אחד', שהנה טמ"א במלואו (ט"ת מ"ם אל"ף) עולה למנין תר"י, לעומת זאת תורה עולה למנין תר"י, והרמז בדבר שאפילו מי שהוא בבחי' טמא במלואו ל"ע - יעלה מטומאה לטהרה על ידי עסק התורה שמניינה עולה על מנין טמא באחד. ובזה ביאר, כי האדם זועק 'מי יתן טהור' - היאך אטהר עצמי, והרי אני 'טמא' במילואי מכף רגל ועד ראש, לזה אמרינן בלשון שאלה 'לא אחד', וכי לא אמרנו לך שיש 'אחד' יותר מטמא והוא התורה שע"י יטהר האדם לגמרי...

מא. כה אמר הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע (תשא תשמ"ד, וכן איתא מעוד צדיקים) שהרי איתא במדרש (תנחומא ג) 'אמר משה לפני הקב"ה, רבש"ע משאני מת אין אני נזכר, אמר לו הקב"ה, חייך כשם שאתה עומד עכשיו ונותן להם פרשת שקלים ואתה זוקף את ראשן, כך בכל שנה ושנה שקוראין אותה לפני, כאילו אתה עומד שם באותה שעה וזוקף את ראשן, ומחדש, שקאי הן על קריאת פרשת שקלים הן על קריאת פרשת כי תשא.